

Mr. drs. C. Homan

Afrika: een nieuw werkterrein voor de krijgsmacht?

Afrika is een continent dat vele gezichten toont. Zo liggen elf van de twintig landen met de snelst groeiende economie in Afrika. Tegelijkertijd telt dit continent vijftien van de twintig meest falende staten.

Dat zijn staten waar de overheid geen controle kan uitoefenen over het gehele grondgebied, de mensenrechten niet worden gerespecteerd, het overgrote deel van de bevolking in armoede verkeert, etc. Zo vormen Mauritanië, Mali, Nigeria, Tsjaad, de Centraal-Afrikaanse Republiek, Noord-Kenia en Somalië een gordel van instabiliteit, waarin jihadististen, criminelen, drugs-, wapen- en mensenhandelaren voor een groot deel de dienst uitmaken. Het is echter weinig bekend, dat de VN met zeven, de Afrikaanse Unie met drie en de EU (in het kader van het Europees veiligheids- en defensiebeleid) met negen missies actief zijn in Afrika.

Nederlandse militairen in Afrika

Sinds kort maken Nederlandse militairen deel uit van de VN-stabiliseringsmissie in Mali. De Nederlandse militaire (maar daarnaast ook civiele) bijdrage aan deze missie past in het nieuwe veiligheidsbeleid van minister van Buitenlandse Za-

ken, Frans Timmermans. De vorig jaar gepubliceerde Internationale Veiligheidsstrategie stelt immers dat door de toegenomen focus van de Verenigde Staten op Azië, Europa zelf meer verantwoordelijkheid zal moeten nemen en zelf meer zal moeten investeren in de eigen omgeving. Een van de beleidsaccenten in dit nieuwe beleid is dan ook de focus op instabiele regio's in de nabijheid van Europa. De strategie noemt hier met name Noord-Afrika, de Sahel, Hoorn van Afrika, het Midden-Oosten en de Kaukasus. Zo vindt het document, dat de huidige crisis in de Sahel (waaronder Mali), een regio in de nabijheid van Europa, fysieke en economische veiligheidsrisico's voor Europa genereert en daarmee ook Nederland.

Nu de Nederlandse krijgsmacht uit Afghanistan is teruggetrokken, lijkt gezien het voorgaande een intensievere militaire oriëntatie op Afrika dan ook voor de hand te liggen. Ook minister van Defensie, Jeanine Hennis-Plasschaert, noemt in haar recente defensienota immers onder meer Noord-Afri-

NAVO-schepen patrouilleren i.h.k.v. Ocean Shield. Foto NATO

ka en de Sahel, als buurregio's waarmee Europa, en daarmee Nederland, zijn belangen in toenemende mate zelfstandig moeten behartigen.

Overigens zijn Nederlandse militairen deze eeuw al diverse malen in Afrika ingezet, maar dit trok weinig publiciteit. De publieke aandacht ging toen vooral uit naar onze militaire aanwezigheid in Afghanistan. Maar, naast bijdragen aan de VN-missie in Ethiopië-Eritrea (2000), de EU-missie in Tsjad (2006), VN-missies in Soedan (2006-2011) en Zuid-Soedan (sinds 2011) worden Nederlandse militairen tevens kleinschalig ingezet bij hervormingen in de veiligheidssector. Momenteel betreft het hier Rwanda, Burundi en Uganda. Daarnaast nemen Nederlandse speciale eenheden deel aan de jaarlijkse door de Amerikanen georganiseerde terrorismebestrijdings-oefening *Flintlock*. Bovendien beoefende de Koninklijke Marine het afgelopen najaar bij West-Afrika het concept van '3D vanuit zee'. Zo bezocht Zr. Ms. Rotterdam met ingescheepte mariniers onder meer Marokko, Senegal en Ghana. Amfibische en *boarding*-trainingen, oefeningen in schietvaardigheden etc. droegen bij aan het ontwikkelen van regionale maritieme capaciteit in West-Afrika. Daarnaast diende Zr. Ms. Rotterdam bij de havenbezoeken als platform voor het Nederlands bedrijfsleven en speelden Nederlandse diplomaten een belangrijke rol bij niet-militaire activiteiten. Niet onvermeld mag uiteraard blijven de anti-piraterij operaties in NAVO- (*Ocean Shield*) en EU-verband (*Atalanta*) bij Somalië, waaraan sinds 2008 Nederlandse marineschepen deelnemen.

Kortom, de vraag rijst, gezien het nieuwe veiligheidsbeleid, of Afrika niet een belangrijk werkterrein voor onze krijgsmacht gaat worden. Tot voor kort liet het Westen, tot ongenoegen van de VN, het veelal afweten bij de vele voornamelijk uit

Burgers eind 2013 op zoek naar een veilige schuilplaats buiten een compound van UNMISS in Zuid-Soedan. Bron VN

Een belangrijk verschil tussen de VN en de EU is de financiering van de militaire operaties. Voor een EU militaire operatie geldt (evenals bij de NAVO) namelijk het beginsel '*costs lie where they fall*'. Dit betekent dat landen die militair bijdragen aan een operatie, voor het overgrote deel zelf voor de kosten moeten opdraaien. De NAVO en de EU discussiëren al jarenlang over een andere wijze van financiering, die slechts tot kleine aanpassingen heeft geleid.

De VN hanteren een rechtvaardiger systeem. De vredesoperaties van deze organisatie worden afzonderlijk van het reguliere VN-budget bekostigd. De financiële bijdragen van VN-vredesoperaties komen vooral rekening van de permanente

Bij een complexe operatie zal de steun van de Amerikanen nog steeds noodzakelijk zijn

Afrikaanse militairen bestaande VN-vredesmissies in Afrika. Met de levering van een Nederlandse inlichtingencapaciteit aan de VN-missie in Mali, is in feite sprake van een doorbraak. Het betreft hier immers een *niche*-capaciteit, waar de Afrikaanse troepen niet over beschikken.

Leiding en financiën

Organisaties die het meest in aanmerking komen om leiding te geven aan meer complexe militaire operaties in Afrika zijn de VN en de EU. Beide organisaties hanteren immers een geïntegreerde benadering van militaire en civiele middelen. De militaire aanwezigheid in vredesoperaties is vooral gericht op het creëren van een stabiele en veilige omgeving, die noodzakelijk is voor het realiseren van de civiele doelen van een missie. De NAVO ligt dan ook minder voor de hand, gezien haar focus op militaire middelen en de nieuwe oriëntatie van de Verenigde Staten op de Stille Oceaan. Niettemin zal bij een complexe operatie de steun van de Amerikanen nog steeds noodzakelijk zijn, zoals Libië en Mali hebben aangetoond. Tenslotte zal de Afrikaanse Unie zich – gezien haar geringe militaire middelen - vooralsnog tot eenvoudige operaties moeten beperken.

leden van de Veiligheidsraad. Zo dragen zij 52,07% bij van het budget van 7,54 miljard dollar voor de periode 1 juli 2013-30 juni 2014. Gezien het draagkrachtbeginsel zijn het vooral de rijke landen die de kosten van VN-vredesoperaties dragen. Daar is niets mis mee.

Hoe dan ook, een Nederlandse militaire oriëntatie op Afrika zou zich – in overleg en samenwerking met andere EU-lidstaten - vooral moeten richten op de tekortkomingen bij de VN-vredesoperaties in Afrika. Dan gaat het dus vooral om transport-, gevechts- en verkenningshelikopters. Deze zijn bij vrijwel alle missies in Afrika nodig. Afrikaanse landen beschikken echter nauwelijks over deze capaciteit. Dat geldt ook voor geniecapaciteit, in het bijzonder voor meer risicovolle operaties. Daarnaast bestaat bij vredesoperaties in Afrika behoefte aan *aerial surveillance* capaciteit en speciale eenheden. De Nederlandse krijgsmacht pretendeert veelzijdig te zijn. Maar bij een intensievere oriëntatie op Afrika zullen vooral bovenstaande capaciteiten in het Nederlands defensiebeleid een grotere prioriteit moeten krijgen. En het dempen van de vraag naar helikopters die de defensienota aankondigt is daar uiteraard mee in strijd! <